

HOOFSTUK 5

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKING EN AANBEVELINGS

5.1 INLEIDING

Uit die navorsingsresultate wat in hoofstuk 4 bespreek is blyk dit duidelik dat daar nie net 'n behoefte aan samewerking tussens spelterapeute en onderwysers is nie, maar dat samewerking ook ter bevordering van die insette van beide kan wees in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is.

Die doel van hierdie hoofstuk is om aan te dui tot watter mate die doelstelling en doelwitte wat in hierdie studie gestel is, ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, bereik is. Vanuit die navorsingsresultate wat in hierdie studie bekom is sal gevolgtrekkings en aanbevelings gemaak word.

5.2 DOELSTELLINGS VAN DIE STUDIE

Die doelstelling van die studie was:

- Om onderwysers se persepsie ten opsigte van samewerking met die spelterapeut in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is te bepaal.

Bogenoemde doelstelling is soos volg bereik: fokusgroepbesprekings is met twee afsonderlike fokusgroepe gevoer aan die hand van 'n fokusgroep-riglyn. Empiriese data is op die wyse ingewin en die persepsies van onderwysers rakende samewerking met die spelterapeut in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is, is bepaal. Vanuit die empiriese data is bevind dat daar nie net 'n behoefte aan samewerking is tussen spelterapeute en onderwysers is nie, maar dat samewerking ook ter

bevordering van die insette van beide kan wees met betrekking tot die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is.

5.2.1 Doelwitte van die studie

Die navorser het doelwitte gestel om die rigting van die ondersoek te lei, soos bespreek in punt 1.4.2 van hoofstuk 1. Elkeen van die doelwitte van hierdie studie sal vervolgens afsonderlik bespreek word.

- *Om kennis uit te brei deur middel van 'n deeglike literatuurstudie rakende:*
 - Die sosio-emosionele funksionering en ontwikkeling van die kind in die middelkinderjare en die moontlike invloed wat multi-trauma hierop het;
 - Die rol van die onderwyser binne die skoolstruktuur asook die rol van beide onderwysers en spelterapeut in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is;

Hierdie doelwit is bereik aangesien die navorser met behulp van 'n literatuurstudie en gesprekke met kundiges, inligting ingesamel het en 'n teoretiese raamwerk opgebou het soos in hoofstuk twee en drie uiteengesit.

- *Om 'n empiriese studie te onderneem wat:*
 - Ondersoek in stel na die onderwyser se persepsies rakende die kind wat multi-getraumatiseerd is;
 - Probleme wat onderwysers ervaar en hulle behoeftes met betrekking tot die kind wat multi-getraumatiseerd is, te ondersoek; en
 - Ondersoek in te stel na samewerking tussen die spelterapeut en die onderwyser as multi-professionele span

Hierdie doelwit is bereik deur dat die navorser aan die hand van fokusgroepbesprekings 'n empiriese ondersoek geloots het. Fokusgroepbesprekings met twee afsonderlike fokusgroepe is aan die hand van 'n fokusgroepriglyn gehou. Vanuit die empiriese data is die volgende hoofteema's geïdentifiseer :

- Onderwysers ervaar gedrags-, emosionele- en akademiese probleme by die kind wat multi-getraumatiseerd is, binne die skoolopset;
- Onderwysers het 'n behoefte aan inligting, vaardighede en samewerking met ander in die hantering van die multi-getraumatiseerde kind;
- Beide positiewe en negatiewe persepsies bestaan by onderwysers rakende speltherapie
- Onderwysers het wel 'n behoefte aan 'n samewerking met die spelterapeut in die hantering van die multi-getraumatiseerde kind.

'n Volledige empiriese studie is dus onderneem en die empiriese data wat ingewin is dek al die aspekte soos in dié doelwit uiteengesit.

- *Om vanuit die empiriese data aanbevelings en gevolgtrekkings te maak ten opsigte van:*
 - samewerking tussens spelterapeute en onderwysers in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is; en
 - verdere navorsing

Aanbevelings ten opsigte van bogenoemde sal in hierdie hoofstuk gemaak word. 'n Artikel waarin die navorsingsresultate en aanbevelings weergegee word, word vir 'n vaktydskrif geskryf.

Die doelstellings en doelwitte van hierdie studie is dus ten volle bereik.

5.3 **NAVORSINGSVRAAG**

Aangesien die studie binne die kwalitatiewe benadering uitgevoer is, is die volgende navorsingsvraag geformuleer:

Wat is die persepsie van onderwysers ten opsigte van samewerking met die spelterapeut in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is ?

Die vraag is beantwoord deur die empiriese data wat aan die hand van die empiriese ondersoek ingewin is. Die hooftema's en subtema's wat vanuit die empiriese data geïdentifiseer is en soos bespreek in hoofstuk 4, het aangetoon dat onderwysers wel 'n behoefte het aan samewerking met die spelterapeut in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is. Samewerking met die spelterapeut in die hantering van die multi-getraumatiseerde kind behels dan ook die aanspreek van onderwysers se behoeftes in die verband en ondersteuning aan die onderwysers.

5.4 **SAMEVATTING VAN DIE NAVORSINGS RESULTATE, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS**

5.4.1 Samevatting van die navorsingsresultate

Die navorsingsresultate soos van uit die empiriese data verkry kan soos volg saamgevat word:

- Onderwysers ervaar gedrags-, emosionele- en akademiese probleme met die kind wat multi-getraumatiseerd is, binne die skoolopset;
- Onderwysers het 'n behoefte aan inligting, vaardighede en samewerking met ander in die hantering van die multi-getraumatiseerde kind;
- Die persepsies van onderwysers rakende speltherapie is oorwegend positief alhoewel enkele negatiewe persepsies ook voorkom.

- Onderwysers het wel 'n behoefte aan 'n samewerking met die spelterapeut in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is. Binne 'n samewerkingsstruktuur word verskeie rolle vir onderskeie onderwysers en spelterapeute geïdentifiseer.

Die navorsingsresultate korreleer nie alleenlik deurlopende met die literatuur soos in hoofstuk 2 en hoofstuk 3 bespreek, maar ook met die navorsers se eie ondervinding opgedoen vanuit haar betrokkenheid by verskeie skole deur spelterapeutiese intervensie met multi-getraumatiseerde kinders in die middelkinderjare.

5.4.2 Gevolgtrekking

Uit die navorsingsresultate wat in hoofstuk 4 bespreek is blyk dit duidelik dat daar nie net 'n behoefte aan samewerking is tussens spelterapeute en onderwysers is nie, maar dat samewerking ook ter bevordering van die insette van beide kan wees met betrekking tot die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is.

Deur 'n samewerkingstruktuur binne skole tot stand te bring, waarbinne vergaderings tussen onderwysers en spelterapeute op 'n gereelde grondslag gehou word, kan die terapeutiese insette van die spelterapeut deur onderwysers binne die klas bevorder word. Samewerking tussen onderwysers en spelterapeute blyk dus in die beste belang van die kind wat multi-getraumatiseerd is, te wees.

Die onderskeie rolle van spelterapeute en onderwysers in die hantering van die multi-getraumatiseerde kind word duidelik binne die empiriese data onderskei. Die onderskeie rolle van spelterapeute en onderwysers blyk aanvullend tot mekaar te wees en komplimenter terapeutiese intervensie met die kind wat multi-getraumatiseerd is.

Onderwysers het 'n behoefte aan beide inligting en vaardighede met betrekking tot die kind wat multi-getraumatiseerd is. Onderwysers het nie alleen 'n behoefte aan vaardighede in die hantering van die multi-getraumatiseerde kind nie, maar ook vaardighede in die hantering van hul eie emosionele reaksie wat spruit uit hul interaksie met kinders wat multi-getraumatiseerd is. Vanuit die empiriese data kan die gevolgtrekking gemaak word dat onderwysers van mening is dat spelterapeute 'n prominente opvoedings- ondersteunende rol in die verband kan vertolk.

Alhoewel beide positiewe en negatiewe persepsie rakende spelterapië by onderwysers teenwoordig blyk te wees, blyk dit dat die negatiewe persepsies by onderwysers hoofsaaklik spruit uit gebrekkige kommunikasie en 'n kennisleemte wat by onderwysers bestaan rakende die aard en omvang van spelterapië. Ten spyte van beide positiewe en negatiewe persepsies wat by onderwysers bestaan rakende spelterapië, blyk daar nie te min 'n behoefte by onderwysers te wees tot samewerking met spelterapeute in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is.

Die empiriese data soos deur die ondersoek ingewin gee aanleiding tot 'n verskeidenheid van aanbevelings en idees met betrekking tot verdere navorsing.

5.4.3 Aanbevelings

Aanbevelings ten opsigte van verdere navorsing sowel as algemene aanbevelings kan van uit die empiriese bevindings gemaak word.

5.4.3.1 Aanbevelings ten opsigte van verdere navorsing:

- Verdere navorsing kan geloots word na die ontwikkeling van riglyne ter verbeterde samewerking tussen spelterapeute en onderwysers in die hantering van die kind wat multi-getraumatiseerd is;

- Verdere navorsing kan geloots word na die ontwikkeling van riglyne om onderwysers te bemagtig met betrekking tot die hantering van die multi-getraumatiseerde kind binne die klas- en skoolopset;
- Verdere navorsing kan geloots word na die ontwikkeling van voorkomende programme binne skole wat leerlinge voorberei op trauma, bewus maak van post traumatiese stres simptome en hulpbronne in die gemeenskap;

5.4.3.2 Algemene aanbevelings:

- Ondersteuninggroepe vir onderwysers moet binne skole geloots word ten einde onderwysers te ondersteun en te bemagtig in die hantering van hul eie emosionele reaksie en stres weens hul interaksie met multi-getraumatiseerde kinders binne die skoolopset.
- Speltherapeute moet betrokke raak by skoolgebaseerde ondersteuninggroepe by skole binne die gemeenskap waar hulle werksaam is;
- Skole en die Gauteng Departement van Onderwys moet ondersoek in stel na die daarstelling van beleid binne skole met betrekking tot universele voorkomingsmaatreëls ten opsigte van trauma, multi-trauma en die hantering van die multi-getraumatiseerde kind;

5.4.3.3 Hipoteses vir verdere navorsing:

Vanuit die empiriese data wat deur die navorsingsondersoek ingewin is wil die navorser die volgende hipotese vir moontlike verdere navorsing daarstel:

- Indien onderwysers bemagtig word met betrekking tot die hantering van die multi-getraumatiseerde kind in die klasopset, sal dit die terapeutiese insette van die spelterapeut bevorder.

5.5 SAMEVATTENDE SLOTGEDAGTE

Die werklikheid van die samelewing in Suid-Afrika vandag, veroorsaak dat ons kinders se kans om aan trauma blootgestel te word uitermatig groot is. Geweld, misdaad, egskeiding, afsterwe van geliefdes weens HIV/Vigs en vele ander negatiewe verskynsels is die realiteit van elkeen in Suid-Afrika se lewe. Die kind wat multi-getraumatiseerd is is nie langer net 'n rare verskynsel nie, maar 'n realiteit wat al hoe meer voorkom en gevolglik ook elkeen in die gesig staar.

Die impak van multi-trauma op die kind in die middelkinderjare, volg weens die interafhanklikheid van die verskillende fasette van die kind se ontwikkeling 'n buse kringloop. Impak op een terrein van ontwikkeling gee aanleiding tot verdere impak op ander terreine van ontwikkeling. Dit is gevolglik uiters belangrik dat alle volwassenes wat by die kind betrokke is kennis sal dra nie alleenlik van die ontwikkeling van die kind en die invloed van multi-trauma op die kind se ontwikkeling nie, maar dat daar ook deeglike kennis en vaardighede ontwikkel sal word in die hantering van die multi-getraumatiseerde kind ten einde hom deur die proses van trauma tot groei en ontwikkeling te begelei.

Kennis, vaardighede en samewerking tussen alle partye betrokke by die kind is die enigste wyse om te verseker dat multi-trauma nie verrykende gevolge vir dié generasie kinders in hou nie.